

Inscenace římské komedie - workshop

LJBcB29

Římská palliata a její inscenační konvence

Eliška Poláčková

Řím za Republiky

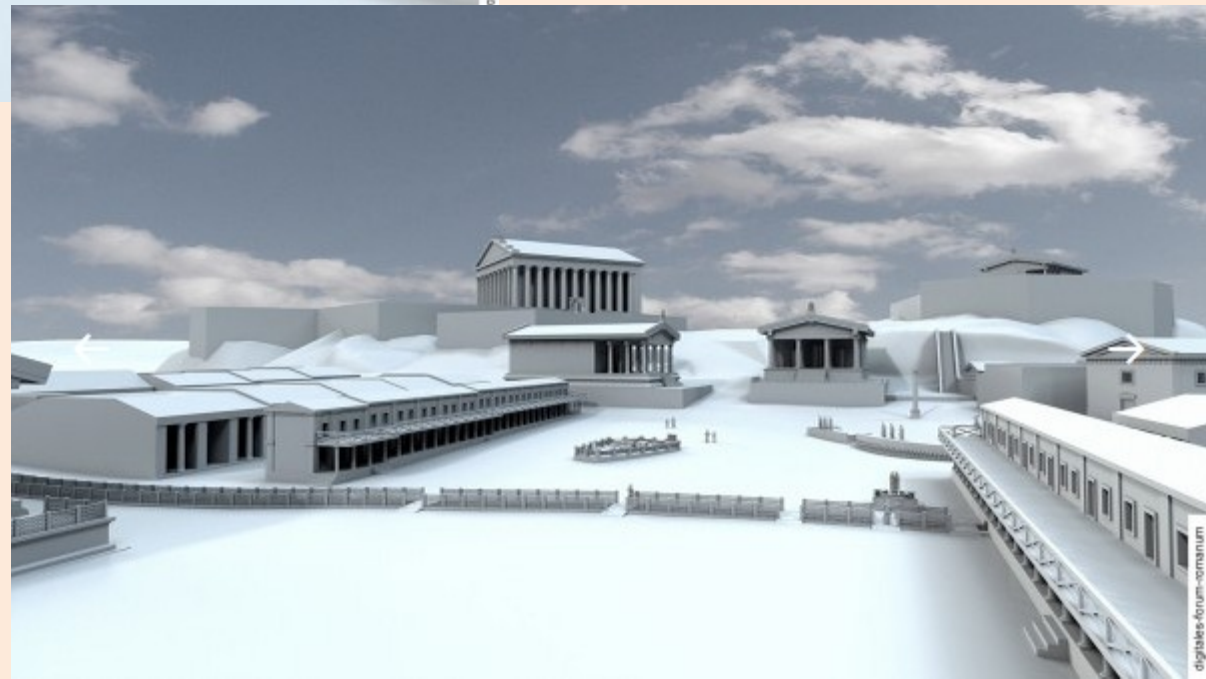
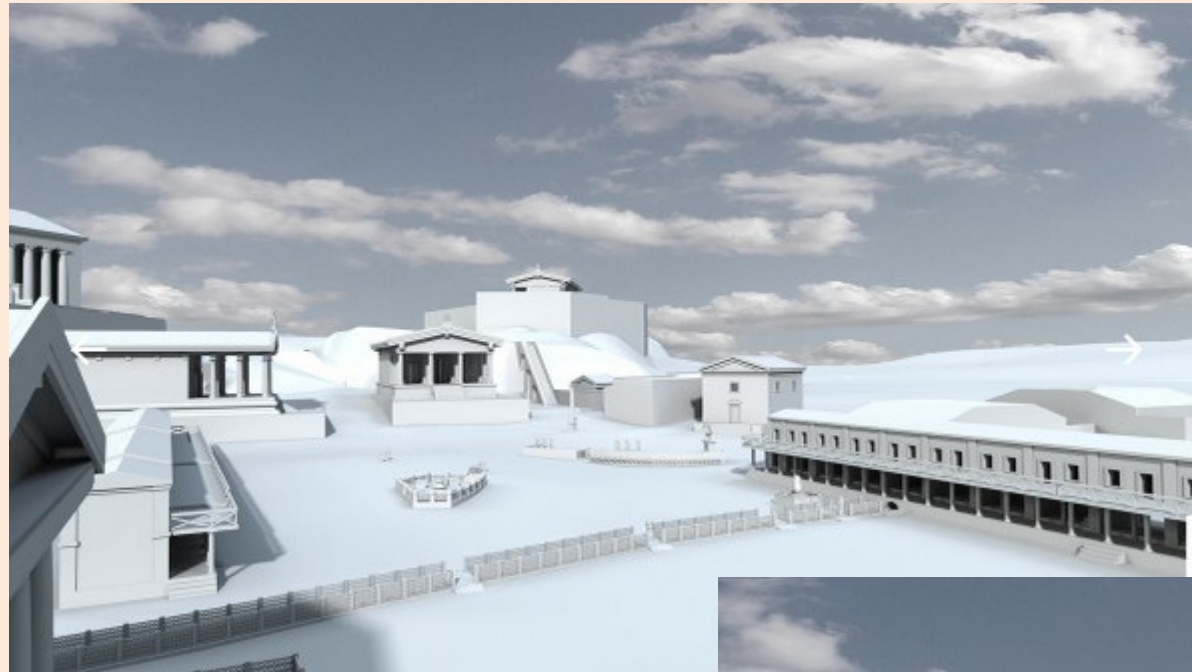

Circus maximus

Forum Romanum

cca 200 př. Kr.

<http://www.digitales-forum-romanum.de>

Palatin

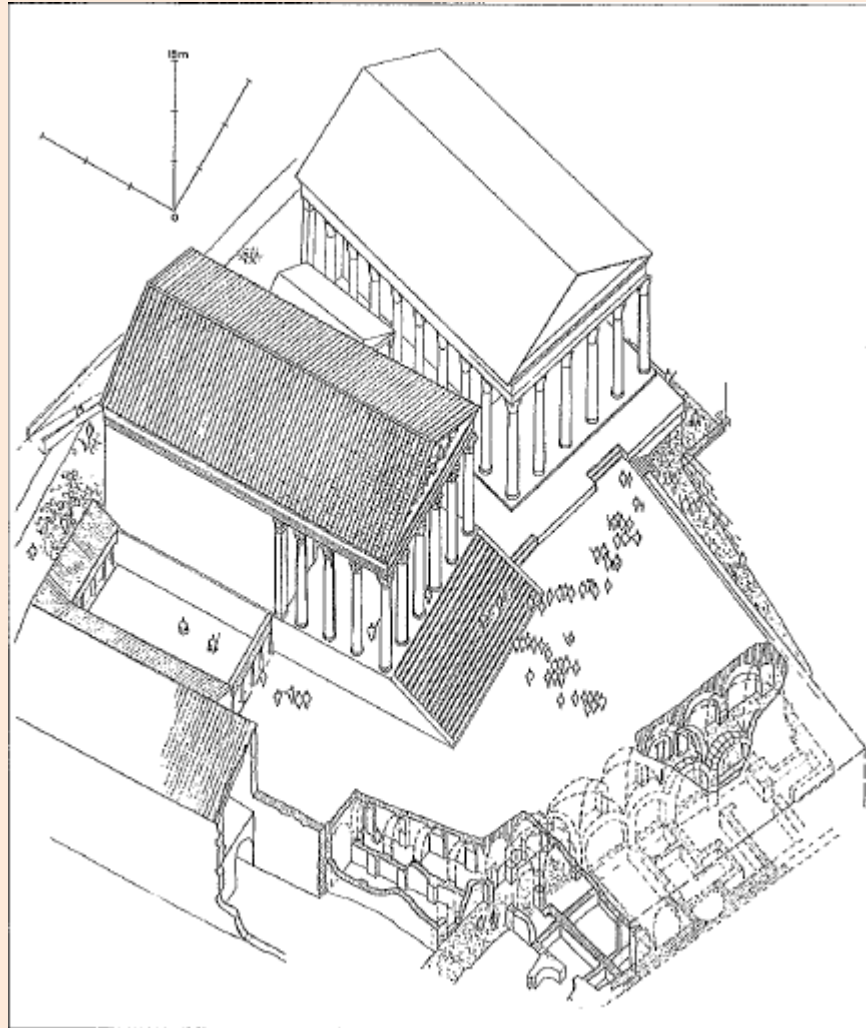
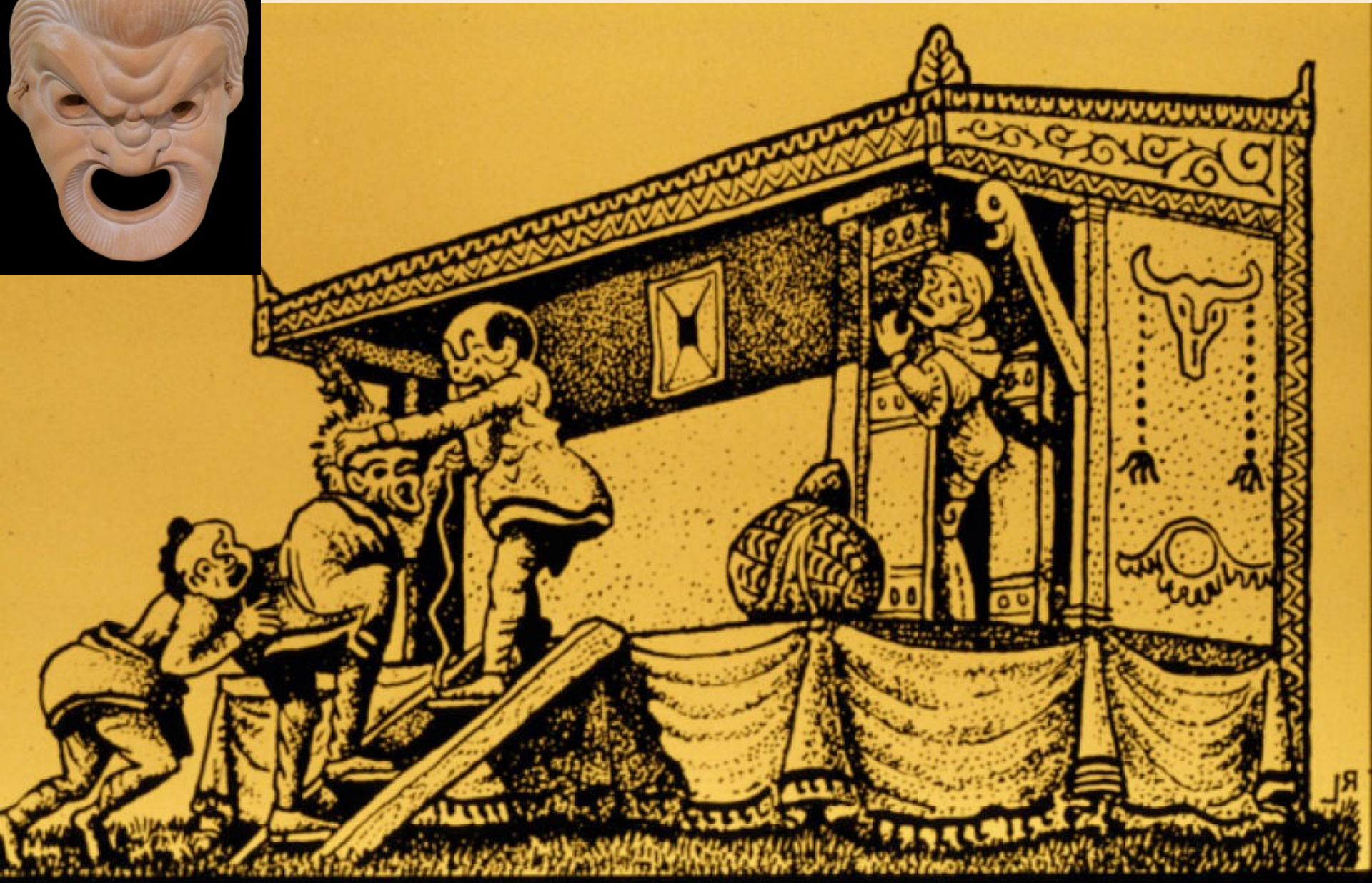
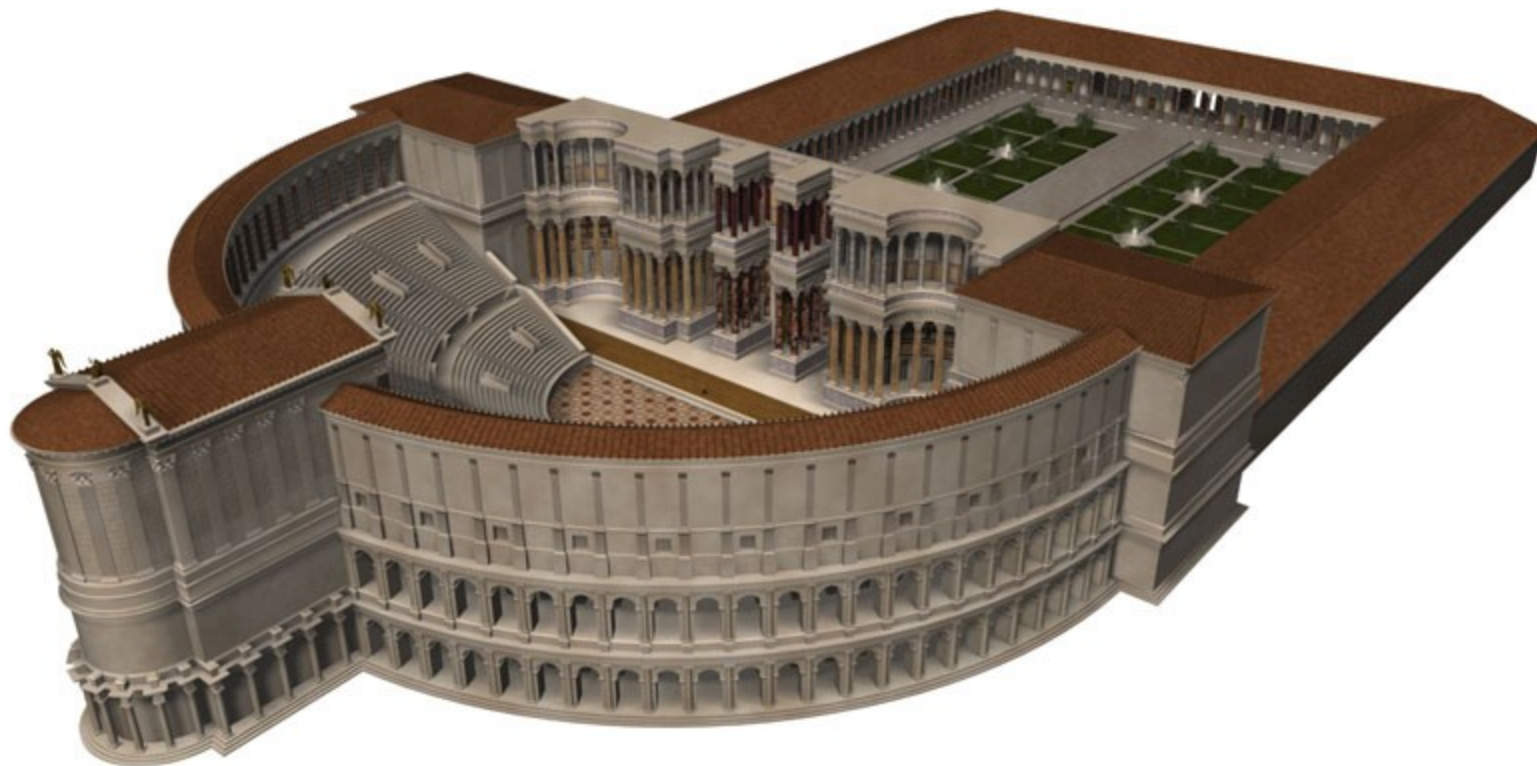

Fig. 12.1. Rome, south-west area of the Palatine Hill. Reconstruction drawing of the temples of Magna Mater (left) and Victoria in the Imperial period; in the Republic, the steps of the temple of Magna Mater were used to seat the audience at the theatrical performances of the Megalesia.

Pompeiovo divadlo

Masky

Otrok, 1. stol. př. n. l./n. l.

Zlatá hetéra, 4. stol. př. n. l.

Křehký mladík, 1. stol. n. l.

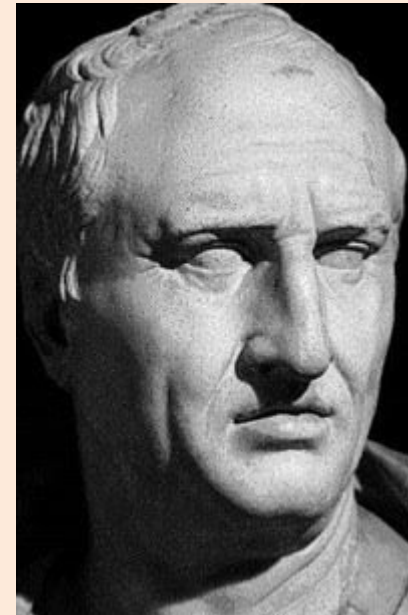
Kostýmy

Titus Maccius PLAUTUS

- 254–184 př. n. l.
- 21 dochovaných komedií – palliat
- postavy: mladík, otrok, otec, kuplíř, voják, dívka, stařec
- Plautinopolis
- *contaminatio*
- divadlo na divadle
- všechny vrstvy jazyka, hříčky

Fabula palliata

- Palliata je římskou adaptací tzv. **nové attické komedie**.
- Termín *palliata* - odvozený od slova *pallium* (latinské označení pro řecký plášť himation), který zároveň naznačuje, že hra se odehrává v Řecku, představuje specifický divadelní žánr, spojovaný s Plautem a Terentiem
- Obsah těchto komedií je převzat z tzv. nové řecké komedie, kterou pěstovali v Athénách Menandros, Difilos, Philemon, zhruba 100 let před Plautem.

ŘECKÁ NOVÁ KOMEDIE → PALLIATA: POSTAVY

NOVÁ KOMEDIE	PALLIATA	Typy	
Geron	Senex	Stařec	
Gyne	Matrona	Matka	ČLENOVÉ
Kore	Puella	Dcera	RODINY
Neos	Adulescens	Mladík	
	Leno/Lena	Kuplíř/Kuplířka	
Stratiotes	Miles	Voják	NEPŘÁTELÉ
Hetera	Meretrix	Nevěstka	
Doulos	Servus	Otrok	KOMICKÉ
Iatros	Medicus	Doktor	POSTAVY
Mageiros	Coquus	Kuchař	

Tematická pestrost plautových her

- charakterová komedie (*Aulularia*),
- sentimentální komedie (*Casina*),
- mytologická travestie (*Amphitruo*),
- komedie dvojníků (*Menaechmi*),
- intriková komedie (*Bacchides*),
- fraška (*Asinaria*- Oslovská komedie),
- romantická komedie (*Rudens*)
- zcela vážné hry (*Captivi*, *Trinummus*)

Určující rysy palliaty

- tenze mezi **spontaneitou** a **literární textem**
- důležitá role **hudby**
- **stylizovanost**
- **mnohovrstevnatost**
 - zajímavý a neznámý příběh
 - groteska/gagy/fyzická komedie
 - jazyková bohatost a slovní hříčky
 - intelektuálně zajímavá témata
 - intertextualita a metadivadelnost
 - zvuková bohatost

Curculio
Představení hry a postav

Tomáš Weissar

Phaedromus (zamilovaný mladík) posílá **Curculiona (parazita)** do Kárie opatřit peníze, aby mohl vykoupit svou milou od kuplíře. Curculionovi se tam podaří připravit Phaedromova **soka (vojáka Therapontigona)** o pečetní prsten, kterým pak zapečetí dopis pro **bankéře Lycona**. Jakmile bankéř Lyco uvidí dopis, pozná vojákovu pečeť a zaplatí **kuplíři**, aby propustil Phaedromovu **dívku Planesium**. Podvedený voják žene bankéře i kuplíře k soudu. Pak ale vyjde najevo, že dívka Planesium, (k níž zmírá láskou), je jeho vlastní ztracená **sestra**. Nakonec tedy podlehne jejím prosbám a dá ji za ženu Phaedromovi.

- Vojáci: *Pyrgopolinices* („Bořitel bran“, Mil.); *Polymachairoplagides* („Ten, kdo rozsévá nesčetně ran mečem“); *Bumbomachides* („Ten, kdo bojuje hlučně“, „Bitvobombasta“, Mil.)
- Nevěstky a milenky: *Philematium* („Pusinka“, Most.) *Acroteleutium* („Vrcholné vyvrcholení“, Mil.)
- Starci: *Euklio* („Ten, kdo to má dobře schované“, Aul.); *Mysargyrides* („Kdo nenávidí stříbro“, Most.)
- Otroci: *Pseudolus* („Lišák“ „Podfukář“, Pseud.)
- Mladík: *Callidamates* („Krasavec“, Most.)

Phaedromus („zářivý“ – φαιδρός)

– zamilovaný mladík

quo Venus Cupidoque imperat suadetque Amor: si media nox est sive est prima vespera, si status condictus cum hoste intercedit dies, tamen est eundum quo imperant ingratiis. (vv. 3–6)

Tam, kam Venuše a Cupido mi velí, sama Láska káže. At' už je hluboká noc, nebo časně ráno, at' si mám mít třeba ten den stání u soudu, já prostě musím jít chtě nechtě tam, kam srdce mě táhne.

→ **Romantikus**

Palinurus (Aeneův kormidelník / „ten, který močí dozadu“ – πάλιν+ούρειν) – chytrý otrok, „mentor“

semper tu scito, flamma fumo est proxuma; fumo comburi nil potest, flamma potest. qui e nuce nuculeum esse volt, frangit nucem: qui volt cubare, pandit saltum saviis.

(vv. 53–56)

Pamatuj si! Kde je kouř, tam bývá i oheň. Od kouře se nespálíš, ale s ohněm si není radno zahrávat. Kdo si chce smlsnout na mandličce, počítá s louskáním. No a kdo chce do postele, začíná líbáním.

→ **Sofistikus**

Leaena („lvice“ – λέαινα) – stará otrokyně, vrátná
kuplířova bordelu, silná alkoholička

ubiubi est, prope me est, evax, habeo!

salve, anime mi, Liberi lepos.

ut veteris vetus tui cupida sum! (vv. 97–99)

Kdepak tě, vínečko, rozmilé mám?

Tady jsi! Zdráv mi buď, Bakchu, můj pane.

Jsem zralá jako ty – krásný jsme pár!

lagoena – džbán na víno

*PHAE. iam scies. anus hic solet cubare custos
ianitrix, nomen **Leaenae** est, multibiba atque
merobiba.*

*PAL. quasi tu **lagoenam** dicas, ubi vinum Chium
solet esse. (vv. 75–79)*

ROM. Uvidíš. Za těmi dveřmi pospává na stráži
stará vrátná, co si moc ráda přihne vína – a
nejradši neředěného. Jmenuje se **Castoria**.

SOF. Cože, **Chlastoria**?

Planesium („malá tulačka“ – πλανάω)

– Romantická milá, něžná dívka, stále panna

PHAEE. at illa est pudica necdum cupitat cum viris.

PAL. credam, pudor si quoiquam lenoni siet.

*PHAEE. immo ut illam censes? ut quaeque illi occasio est
surrupere se ad me, ubi savium oppegit, fugit. (vv. 56–60)*

ROM. Ale ona je ještě panna, s nikým nic nemá!

SOF. No jasně, jako každá holka v bordelu.

ROM. Co si to o ní myslíš? Vždycky, když se potajmu setkáme, sotva mě políbí, hned zase uteče.

→ **Errotium**

Lycos („vlk“ – λύκος) – penězchtivý bankéř

beatus videor: subdixi ratiunculam. quantum aeris mihi sit quantumque alieni siet: dives sum, si non reddo eis, quibus debeo. (vv. 371–373)

Řekl bych, že jsem za vodou. Právě jsem provedl průběžné vyúčtování – má dáti, dal, sečteno podtrženo – jsem boháč, pokud ovšem nevrátím, co dlužím.

→ **Hypotékus**

Cappadox („Kapadočan“) – kuplíř, hrubián
a hypochondr, majitel bordelu

*lien enicat, renes dolent, pulmones distrahuntur,
cruciatur iecur, radices cordis pereunt, hiraes
omnes dolent. (vv. 236–238)*

Ta slezina mě asi brzo zabije. Berou mě ledviny,
plíce se mi můžou rozervat, játra mám v sakrech,
srdce na dranc a do střev mě berou křeče.

→ **Pornotékus**

Therapontigonus Platagidorus („narozený služce“ –
θεραποντίς+γόνοσ + Antigonus?; „po ulici přesunující
dar“ – πλάτη+ἄγειν+δῶρον?) – chlubný voják

*at ita machaera et clupeus meus bene iuvent
pugnantem in acie: nisi mi virgo redditur, iam ego te
faciam ut hinc formicae frustillatim differant. (vv.
574–576)*

Tenhle meč a štít už pomohly rozprášit ne jeden šik.
Nevydáš-li mi tu dívku, postarám se o tebe tak, že tě
z bojiště budou muset odnést mravenci – po
kousíčkách!

→ **Gaius Omnibus Paco, řečený Poclusemclus**

Curculio – parazit, miluje jídlo

*perii, prospicio parum, grammarum habeo
dentes plenos, lippiunt fauces fame, ita cibi
vacuitate venio lassus lactibus. (vv. 317–319)*

Zrak se mi kalí, na jazyku mám kopřivku a hroznou žaludeční migrénu k tomu. Po cestě mě postihl akutní nedostatek potravy, následkem čehož mám teď úplně prázdné břicho.

Curculionidae –
nosatcovití –
největší čeleď
brouků (60 000
druhů), mají dlouhý
nos a kyjovitá
tykadla, škůdci
stromů a obilí

„pilous klikoroh“
[Novotný], škůdce
obilních sýpek

pilous černý

Možné adaptace:

- Pilous, Klikoroh, Nosatec; Mandelinka, Štěnice, Škrkavka, Tasemnice... (hmyz)
- Lehkoživ, Darmopil, Darmovzal (tj. zadarmo), Darmožrout (stará česká jména)
- Vyžíral, dolož. Vyžral a Vyžrálek (umělá jména)
- expresivní Vyžírka a Vyjídák

→ **Darmojed**

Další postavy:

- **kuchař** – epizodní role, vykládá sen
- **chorégos** – vstupuje s „intermezzem“
- **mlčící otroci**
- **Referencie Podčarová** – personifikovaná poznámka pod čarou, nový prvek

Strategie dramatického překladu

Eliška Poláčková

„Překládá-li se dramaticky text, nejde jen o slova, ale také o divadelní akci, která je slovní i mimoslovní, a o herce, kteří budou děni na jevišti zobrazovat. Součástí dramatického překladu je tedy jista předpokládaná *anticipovaná ostenze*.“

Pavel Drábek, *České pokusy a Shakespeara* (2012)

Palinurus: *Ostium occlusissimum, caruitne febris te heri vel nudiustertius et heri cenavistine?*

Sofistikus: Budte zdraví, ó dveře nejzavřenější, doufám, že vás včera neofouklo a že teď nemáte rýmečku. A copak dobrého jste měly včera k večeři?

- (1) kritéria literární
- (2) kritéria kulturní
- (3) kritéria akustická
 - temporytmus akustický
 - eufonie a kakofonie
 - barva
 - ostenze jazyka
 - poetičnost (poetická funkce)
- (4) kritéria herecká
 - vyslovitelnost/mluvnost
 - dechovost
 - rytmus
 - gestičnost
 - charakterová dourčenost; individuace postav
 - míra impersonace (vtělenosti); jevištní přítomnost dramatických osob
- (5) kritéria jevištní
 - divadelní akustika
 - literárnost (míra zbytnělosti literární složky)
 - ironie, dramatická ironie, slovní humor, divadelní vtíp
 - stříhovitost a konzistence; dialogičnost (různořečí, rejstříkování; *heteroglossia*) a monologičnost
 - situační dourčenost: míra explicitnosti a interpretovanosti (srovnej výše s charakterovou dourčeností)
 - včleněnost textu do akce
 - pointování (časové členění):
 - (i) dynamika promluv
 - (ii) dynamika sekvenční
 - (iii) dynamika charakterová
 - (iv) dynamika interaktivní

Pavel Drábek, *České pokusy a Shakespeara* (2012)

SUBSTITUTE

Postup, kdy je určitý prvek překládaného textu – ať už se jedna o jednotlivý výraz, frazém, kulturně-historicky koncept, typ verše apod. – převeden do cílového jazyka pomoci recipientovi známe/blízké/srozumitelné analogie.

ANDERMAN, G. 2005, „Drama Translation“, in: M. BAKER (ed.), *Routledge Encyclopaedia of Translation Studies*, Routledge, London – New York, s. 71–74.

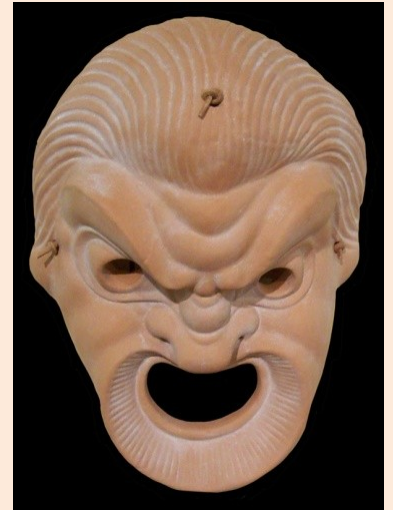
Ph. *Pernam, abdomen, sumen sueris, glandium++ Cv. Ain tu omnia haec?*
in carnario fortasse dicis.

ROM. Kýta, pajšl, vemínko, brzlík...

DAR. Všechno tohle, říkáš? To možná tak pod zámkem někde ve špajzu.

Plautův jazyk - verbální komika

Daniela Urbanová

Plautův jazyk

- Základem Plautova jazyka je tzv. *sermo familiaris* - běžný hovorový jazyk vzdělaných římských vrstev – oproti *sermo vulgaris* - jazyka nižších či prostých vrstev obyvatelstva
- Tvzení, že v jazyce římské komedie se setkáváme s mluvenou latinou je nespolehlivé.
- Plautův, dialog nese určité rysy hovorového stylu, ale Plautus své komedie „napsal u stolu“ - stylizace.

Plautův jazyk

- Plautova komedie stojí a padá s verbální komikou.
- Plautus vytváří spíše svou vlastní vtipnou a přemrštěnou karikaturu hovorového stylu s mnoha vlastními novotvary, umělé složeniny
- používá nadávky, libuje si v barvitých výrazech, hovorový styl - spontánnost a emocionalita, (citoslovce, souřadná souvětí, anakolut, pleonastická vyjádření x elipsa, zkratkovitost, náznaky (scénická akce)
- deminutiva, frekventativa, prefixace, intenzifikace
- grécismy

Plautův jazyk

- **Citoslovce, kletby, zvolání:** *eheu!* „ach běda“; *eho!* „hej, hola“; *ei* „běda, jejda“; *eia!* „aj, hej“ (radostný obdiv); *vae!* „běda“; *Oh perii!* „To je můj konec!“
řec. *babae* „nádhera“
- *Fufae, oboluisti alium!* „Fuj, smrdíš česnekem!“
- *Facetum puerum!* „Půvabný chlapec!“ *Heu me miserum!* „Ach já ubožák!“
- *Perii !* „je po mně“; *edepol, ecastor, hercle* („proboha, sakra, dosl. u Poluka, u Castora“)
- *Amabo, sis (si vis), quaeso* = „prosím“

Plautův jazyk

Pleonastická vyjádření: opakování, nadužívání stupňování:

- *Exi, inquam, age, exi!* „Vypadni, povídám, dělej, vypadni!“ (Aul.)
- *Perii, interii, occidi!* Je po mně, je se mnou konec, umírám!“ (Aul.)
- *magis maiores nugas agis* „děláš hlouposti nad hlouposti“ (děláš víc větší hlouposti) (Maen.)
- *perditissimus ego sum omnium in terra* „jsem nejztracenější ze všech (lidí) na zemi (Aul.)
- *nihil invenies magis hoc certo certius* „nenajdeš nic, co by bylo jistojistě ještě víc jistější“ (Capt.)

Plautův jazyk

Opakování, hromadění synonym:

Quicumque ubi sunt, qui fuerunt quique futuri sunt posthac, stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones, solus ego omnis longe antideo stultitia et moribus indoctis. (Bacch. 1088)

„Ať jsou kde jsou ti všichni, blbci, tupci, hlupci, zpozdilci a omezenci, troubové a pitomci, co jsou, co kdy byli a budou, já je lehce všechny sám svou blbostí a tupostí překonám.“

Plautův jazyk

- Deminutiva: *Muliercula* „ženuška“; *animula* „dušinka“; *corculum* „srdíčko“; *vetulus* „staříčkový“; *plusculum* „maloučko víc“
- Intenzifikace pomocí prefixů: *desubito* „znenadání“; *consilesco* „mlčím“; *adformido* „přibát/zabát se“ (viz čes. připosrat se)
- Grécismy: *sycophanta* „darebák“, *parasitus* „příživník“, *moechus* „kurevník“, *danista* „lichvář“
- Složeniny: *Circumspectatrix* „ta která se stále rozhlíží kolem sebe“; *deludifico* „ošidit, podvést“; *merobiba* „ta co pije neředěné víno“, *multibiba*

Plautův jazyk

- Aliterace a figura etymologica:

non potuit paucis plura plane proloqui (Maen.) „nemohl pár slovy jasně tolik věcí vylíčit“

haud decorum facinus tuis factis facis (Aul.) „svými činy nepěkný čin činíš“

tibi ego grandibo gradum (Aul.) „já ti zrychlím krok“

lapides loqueris (Aul.) „mluvíš kameny“

- Figura etymologica (žít život): *facinus facere* „činiti čin“; *prandium prandere* „snídat snídani“; *vomitum vomere* „zvracet zvratky“

Plautův jazyk mistrovské kousky

- typ: Lucie postrach ulice, běs žháře (nov. titulek), kus chlapa, div Kolossea (E. Krásnohorská), číselné příšery slova (K. Erban);
- fr. *ce fripon de valet* („ten darebák sluhy“) *la ville de Paris*; něm. *ein Koloss von einem Menschen* („kolos chlapa“); it. *quel mostro di mia moglie*
- *scelus viri* (Curc. 614) „zločinný chlap, zločin sám“
- *monstrum mulieris*: *en monstrum mulieris tantilla tanta verba funditat* (Poen. 273) ta ženská obluda, co ze sebe pořád chrlí vodopády slov“

Plautův jazyk mistrovské kousky

- *amoris macula* (Poen. 198) „hanba, skvrna lásky“
- *fraus populi* (Pseud. 131) „arcipodvodník“, hotová pohroma pro všechny lidi“
- *flagitium hominis* (Asin. 473) „ztělesnění chlípnosti, arci ničemník, mrzkost sama“
- (Aul. 285) *bellum et pudicum vero prostibulum popli* „krasaveček stydlivej, výlupek z bordelu“
- Aul. 703) *istos reges ceteros memorare nolo, hominum mendicabula* ty ostatní krále jmenovat nebudu, takový trapný žebráky“

Variace na Plauta - J. Novák: Oratio philipica

Di te perdant

Šlak, aby tě trefil

Et commingant

a pes pochcal,

Latrator impurissime

ty špíno všech podvrat'áků,

Trifurcifer spurcissime

ty nulo zlodějská,

Amoenitas porcorum

ty prasečí nádhero,

Festivitas luporum

chloubo všech dobytků,

Margarita latrinarum

perlo mezi kanálníky,

Flos et sidus cloacarum

elito z hnojiště,

Decus sterquilinii

ozdobo smetiště.

Signifer flagitii

Stojíš v čele hanebností,

Lumen stultitiae

máš svatozáři debilnosti...

Plautův jazyk mistrovské kousky

- Plautův styl je neuvěřitelně bohatý a mnohotvárný a těží ze všech vrstev latinského jazyka (proslulá Plautova *ubertas sermonis*).
- V pestré směsici tu vedle sebe stojí výrazy z nej-různějších vrstev jazyka, od parodie vznešené tragické mluvy, přes právníckou a vojenskou terminologii, až po jazyk ulice a vulgární nadávky nejhrubšího zrna.
- Plautův jadrný jazyk, plný barvitých výrazů, a slovních hříček, musel vyvolávat u publika záchvaty smíchu.

Curculio – příklady slovních hříček:

Stařena *Laena* (*lagoena* „džbán na víno“); Curc. 75

Romantikus: *Anus hic solet cubare custos ianitrix, nomen Laenae est, multibiba atque merobiba.*

Sofistikus: *Quasi tu lagoenam dicas, ubi vinum Chium solet esse.*

Romantikus: *Quid opus est verbis? Vinosissima est...*

- Stará otrokyně *Laena*: - *multibiba atque merobiba, vinosissima*

Rau: „Pur- und Reichlichtrinkerin“

De Melo: „great drinker of undiluted wine“

- česky: „ráda se napije“; „pije jako duha“; „je to alkoholička“; „notorička“; „kamarádka z mokré čtvrti“; „holka alkoholka“; „pije první ligu“; „paříčka“; „pařmenka“; „násoska“; „chlastometr“; „ochmelka“; „glgna“; „spít’a“; „opilka“, „ožralkyně“;

Laena → *lagoena*; *Aurora* → *amfora*;

Castoria → *Chlastória*

Curc. 77-83

ROM.: Za těmi dveřmi pospává na stráži stará vrátná, co si moc ráda přihne vína – a nejradši neředěného. Jmenuje se Castoria.

SOF.: Chlastória říkáš?

ROM.: Máš pravdu, to by sedělo víc. No prostě je to opravdu veliká milovnice vína. Stačí jen lehce pokropit dveře a ona hned zavětrí, že jsem tady, a přijde mi otevřít.

SOF.: Takže ten džbán vína, co neseme, je pro ni?!

ROM.: Máš snad něco proti?

SOF.: No to teda mám! To jsme ho rovnou mohli vylít do kanálu! Já myslel, že je to pro nás.

Voják *Therapontigonus* (*clupeatus elephantum ubi machaera discissit*, „voják se štítem, jak pŕlí mečem slona“)

Curc. 438: *quia enim Persas, Paphlagonas, Sinopas, Arabas, Caras, Cretanos, Syros, Rhodiam atque Liciam, Perediam et Perbibosiam, Centauramachiam et Classiam, Unomammiam, Libyamque, oram omnem Conterebromniam, dimidiam partem nationum usque omnium subegit solus intra viginti dies...*

Voják *Gaius Omnibus Paco* řečený *Poclusemclus*
438: Během dvaceti dní si úplně sám podmanil
Peršany, Paflagoňany, taky Kartágo, Araby,
Galatské, Kretény...totiž Krét'any, Sýrii, Rhodos i
Američany, **Nenažránii** a **Nenapítii**, **Kentaurii**,
Flotilii, **Amazónii** a celé **Pobřeží Kocoviny** –
zkrátka odhadem asi tak polovinu všech národů
světa...

Curc. 15–16:

Romantikus: *Huic proximum illud ostium est oculissimum. Salve, valuistin?*

Sofistikus: *Ostium occlusissimum.*

ROM. A tady, hned vedle jsou dveře mé nejmilejší... Bud'te zdravý, ó dveře **nejnádhernější**, jak se vám daří?

SOF. Bud'te zdravý, ó dveře **nejzavřenější**, doufám, že vás včera neofouklo a že teď nemáte rýmečku. A copak dobrého jste měly včera k večeři?

Curc. 41–42:

Romantikus: *Obloquere.*

Sofistikus: *Fiat maxume.*

Rom.: *Etiam taces?*

Sof.: *Nempe obloqui me iusseras.*

Curc. 44–45

Rom.: *Recte tenes.*

Sof.: *Minus formidabo, ne excidat.*

ROM. Jasně, **jen mi pořád skákej** do řeči!

SOF. Beze všeho, jak je libo.

ROM. Tak budeš už zticha!?

SOF. Vždyt's říkal, pane, že ti mám skákat do řeči.

ROM. Ted' jsi na to **kápl!**

SOF. Tak to abych to utřel.

Romantikus Curc. (147-156):
*Pessuli, heus pessuli, vos saluto
lubens,
vos amo, vos volo, vos peto
atque obsecro,
gerite amanti mihi morem,
amoenissumi,
fite causa mea ludii barbari,
sussulite, opsecro, et mittite
istanc foras
quae mihi misero amanti ebibit
sanguinem.
hoc vide ut dormiunt pessuli
pessumi...*

Závoro, závoro, zdravím tě
uctivě,
rád tě vidím, rád tě mám!
Prosím tě, žádám tě,
zapřísahám:
Závoro ty nekrásnější
s láskou mojí soucit měj,
kvůli mně se rozhoupej,
vyskoč z pantů, hned teď
povol,
mojí milé ke mně dovol.
Já bez ní nemůžu být...
Jen se podívej, jak tvrdě spí,
závora zatracená...

Curc. 400–403:

Dar.: *Quaeso ne me incomities.* „Takže tohle mi prosím nedělej.“ *incomitiare* – („veřejně urážet“)

Hypot.: *Licetne inforare, si incomitiare hau licet?*
„Tak ti mám udělat něco úplně jinýho?“

Dar.: *Non inforabis me quidem, nec mi placet tuom profecto nec forum nec comitium.* „Nech si ty svoje fóra, teda fóry...“

incomitiare – *inforare* („proniknout“ - obsc.)

forum („náměstí“) *forus* („otvor, díra“ - obsc.)

Všudypřítomný právní diskurz a Plautova práce s reáliemi

Radek Černochoch

- *Curc. 37–38*

*dum ted apstineas nupta, vidua, virgine,
iuventute et pueris liberis, ama quidlubet.*

- *Curc. 30*

semper curato ne sis intestabilis

*Sorg stets, dass du den Stand zum Zeugen nicht
verlierst.*

„dává si vždycky pozor, aby mu někdo neuřízl... Totiž
aby si neuřízl ostudu.“

Intestabilis = qui testari non potest

-od *testis, -is m./f. (ter+stare)*

- 1) Sám nemůže svědčit (za odmítnutí svědectví o úkonu, jemuž byl přítomen)
- 2) Nemůže mu být svědčeno (nemůže úkon provést, nemůže tedy testovat, nemá *testamenti factionem activam*)

=je tedy *improbis intestabilisque*, má špatnou pověst, *infamiam, turpitudinem*, je bezectný, uřízl si ostudu

Zdroj obrázku: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9d/Edmund_Blair_Leighton_

Intestabilis = quibus adempti sunt testes

-od *testis, -is m.* (zpravidla v pl. *testes, -ium m.*)

-*adulterium, stuprum, lenocinium, incestum, ...*

-trest zvl. pro ženu, ovšem *pater familias* může i v pozdější době v oprávněném rozrušení zabít dceru i cizoložníka

-též v *Mil.* 1417

Vadimonium Veneris (Curc. 162-165)

Errotium: Ubi tu es, qui me convadatu's Veneriis vadimoniis? sisto ego tibi me et <te> mihi contra itidem ut sistas suadeo.

Romantikus: Assum; nam si absim, haud recusem quin mihi male sit, mel meum. Errotium: Anime mi, procul <a me> amantem abesse haud consentaneumst.

Err.: Tak kdepak jsi, kdož jsi mě dal předvolat k tomu dnešnímu stání. Že prý když se nedostavím, sama Venuše mě odsoudí. Tak jsem se tedy dostavila, a kde jsi ty? Proč se pěkně nepostavíš proti mně? / Proč se také nepo... nedostavíš?

Rom.: Už stojím, má drahá, a kdybych nestál, bylo by to trestuhodné.

Err.: Ale to je nepřípustné, abys stál... tak daleko ode mě, můj milý. Jen pojd' blíž.

Hypothecus (Curc. 371–376)

*Beatus videor: subduxi ratiunculam,
quantum aeris mihi sit quantumque alieni siet:
dives sum, si non reddo eis quibus debeo.
[si reddo illis quibus debeo, plus alieni est.]
verum hercle vero cum belle recogito,
si magis me instabunt, *ad praetorem sufferam.**

Řekl bych, že jsem za vodou. Právě jsem provedl průběžné vyúčtování – má dáti, dal, sečteno podtrženo – jsem boháč. Tedy pokud nevrátím, co dlužím. Jestliže vrátím, co dlužím, tak jsem ovšem v mínusu. Hrom aby do toho! Ale když nad tím tak uvažuju, jestli na mě budou ti dotěrové dotírat, půjdu za prětorem.

Hypothecus (Curc. 683–685)

[...] ille in ius me vocat;

pessume metui, ne mihi hodie apud praetorem solveret.

verum amici compulerunt: reddit argentum domo.

A on, že půjdeme k soudu. Měl jsem pěkně nahnáno, aby náhodou před prétozem nevyhlásil bankrot – z toho bych pak moc neměl. Ale kamarádi ho zmáčkli, takže mi nakonec zaplatil pěkně ze svého.